

ropa a plyn

ŤAŽBA

HAVÁRIE

BIODIVERZITA

NIČIVÝ VPLYV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

SVET

ROPA A PLYN

VODA

Ťažba nerastov: prínos alebo **hrozba**?

Vplyv európskych ropných spoločností na životné prostredie

Plyn a ropa sú súčasťou každodenného života väčšiny obyvateľov Európskej únie. Zemný plyn sa používa na kúrenie, varenie a výrobu elektriny. Ropa je potrebná na výrobu pohonných hmôt takmer pre všetky autá, nákladné autá, lietadlá a lode.

Spalovanie zemného plynu v delte rieky Niger v Nigérii.

© Elaine Gilligan

Vráskavec sivý pri brehu ostrova Sachalin.

© Sakhalin environment watch

Ropný priesak na území kmeňa Ogoni v Nigérii.

© Alison Dilworth/foe

Shell, BP, Total a ENI (Agip)

Hlavnými ropnými spoločnosťami so sídlom v EÚ sú Shell, BP, Total a ENI (Agip). V takmer všetkých krajinách produkujúcich plyn a ropu pôsobí aspoň jedna z týchto spoločností. Roku 2006 ich spoločné príjmy prevýšili ohromujúcich 870 miliárd USD a ich zisky 74 miliárd USD. V príjmovom rebríčku najväčších firiem sveta sa Shell umiestnil na treťom, Total na desiatom a ENI na 26. mieste.

Hlavným poslaním týchto spoločností je hľadať ložiská plynu resp. ropy, ich ťažba a preprava ropovodmi a plynovodmi (často aj ropnými tankermi) do rafinérií, spracovanie surovín (na petrolej, benzín, naftu, atď.) a predaj. Všetky tieto spoločnosti prijali smernice, podľa ktorých majú svoje poslanie naplňovať humánnymi prostriedkami a s ohľadom na životné prostredie, a to aj v rozvojových krajinách. Prax sa však neriadi smernicami. Napríklad Shell zanechal obrovské – doteraz nevysporiadané – dedičstvo ropného znečistenia v Nigérii. Total stále podporuje vojenskú chuntu v Barme, ktorá má na svojom konte desaťročia závažného porušovania ľudských práv.

klimatické zmeny

Spomínané štyri európske ropné spoločnosti veľkou mierou prispievajú ku klimatickým zmenám. Napríklad roku 2006 Shell vypustil viac skleníkových plynov ako Rakúsko, Portugalsko a Maďarsko dohromady.

Veľká časť skleníkových plynov vzniká spaľovaním zemného plynu, ktorý je vedľajším produktom pri výrobe ropy. Tento plyn je však hodnotnou surovinou, ktorá by sa mala predávať. Total a ENI udávajú, že roku 2006 prinajmenšom 28 % emisií skleníkových plynov, ktoré vyprodukovali, vzniklo spaľovaním plynu. Ropné spoločnosti schválili opatrenia smerujúce k redukcii spaľovania plynov, doteraz však v tomto smere urobili len málo. Total chce dosiahnuť 50-percentné zníženie do roku 2012. Shell zamýšľa ukončiť spaľovanie plynov v Nigérii do konca roku 2009, hoci nigérijská vláda vyhlásila, že spaľovanie plynu by sa malo zastaviť už v roku 2008. ENI konkrétny cieľ nemá a BP tvrdí, že už nespája veľké objemy plynu. Podľa konzervatívneho odhadu tieto štyri spoločnosti spolu spálili roku 2006 také množstvo plynu, ktoré sa rovná ročnému objemu emisií skleníkových plynov zo 16 miliónov európskych áut.

trend hľadania nálezísk ropy na nedotknutých územiach

Ak zohľadníme všetky známe ropné ložiská, tak podľa odhadov BP zostávajú pri súčasnom tempe spotreby a pri súčasných cenách zásoby ropy ešte asi na 45 rokov. Ropné spoločnosti preto v súčasnosti skúmajú možnosti sprístupnenia ťažšie dostupných ložísk ropy, často aj za cenu závažných environmentálnych rizík.

Shell napríklad zohráva vedúcu úlohu medzi zahraničnými spoločnosťami, ktoré skúmajú spôsoby ťažby ropy z dechtových pieskov v kanadskej provincii Alberta. Extrakcia ropy z pieskov vyžaduje obrovskú spotrebu energie – v porovnaní s konvenčným spôsobom výroby ropy sa pritom emituje trikrát viac skleníkových plynov. Ťažba má navyše závažné negatívne vplyvy na okolité mokrade, lesy, zvieratá a domorodé obyvateľstvo.

ŤAŽBA	HAVÁRIE	BIODIVERZITA
NIČIVÝ VPLYV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	SVET	ROPÁ A PLYN VODA

Ďalším príkladom je projekt ťažby ropy a plynu Sachalin II na ruskom Ďalekom východe. Projekt ohrozuje približne stovku zvyšných vráskavcov sivých v západnom Pacifiku – patria medzi najviac ohrozené živočíšne druhy na zemi. Nezávislý panel vedcov vo februári 2005 zistil, že „súčasná a plánovaná ťažba ropy a plynu z podmorských pevninských ložísk predstavuje pre túto populáciu potenciálne katastrofickú hrozbu“. Osemsto kilometrov ropovodov a plynovodov vybudovaných v rámci projektu Sachalin II pretne a ohrozí vyše 1 000 riek, ktoré sú kľúčovým zdrojom ostrovného rybárskeho priemyslu (prevažne lososy) a miestneho obyvateľstva. Do projektu sú zapojení Shell a holandská súkromná banka ABN Amro.

produkcia ropy v tzv. rozvojových krajinách

Európske ropné spoločnosti sú aktívne aj v rozvojových krajinách. Tu často platí, že zákony, ktoré upravujú pracovno-právne vzťahy, sociálne veci, ľudské práva a oblasť životného prostredia, nie sú také prísne. Rafinérie často fungujú na palivovej naftě, čím obyvateľom oblasti neúnosne znečisťujú ovzdušie. Na Západe väčšina rafinérií beží na čistejší plyn. Ropné priesaky priťahujú v európskom spotrebiteľsko-trhovom prostredí viac pozornosti ako podobné úniky v rozvojových krajinách. Na mnohých miestach v tzv. rozvojovom svete ropné spoločnosti za sebou zanechali smutné dedičstvo v podobe toxického odpadu, ktorý ešte stále nie je zlikvidovaný.

dedičstvo firmy Shell: priesaky ropy v delte rieky Niger

Priesaky ropy (väčšinou „pamiatka“ na pôsobenie firmy Shell) znečistili bohaté ekosystémy v delte rieky Niger. V poslednej správe nigérijských vedcov a Komisie pre environmentálnu, ekonomickú a sociálnu politiku (CEESP) pri Medzinárodnej únii pre zachovanie prírody a prírodných zdrojov (IUCN) sa konštatuje, že „za posledných 50 rokov uniklo do ekosystémov delty rieky Niger odhadom asi 1,5 mil. ton ropy, čo je 50 násobok odhadovaného objemu ropy, ktorá unikla počas havárie Exxon Valdez v roku 1989 na Aljaške“. Znečistila sa pitná voda, vymreli celé populácie rýb a farmári prišli o príjmy kvôli znečisteniu a znehodnoteniu pôdy. Prevažná väčšina únikov počas posledných 40 rokov je dôsledkom zastarávajúcich zariadení a ľudského faktora. Súčasný úniky Shell už rutinne označuje za sabotáže. Je to ale iba veľmi čiastkové vysvetlenie, pretože aj Shell má veľké rezervy v oblasti modernizácie infraštruktúry a rekonštrukcie potrubí. Čistenie ropných priesakov sa robí často veľmi povrchné a v oblasti ostáva veľa ropného znečistenia.

Ropný priemysel by si mal na prevádzkovaní svojich projektov zabezpečiť spoločenský konsenzus (vrátane dobrovoľného a na informovanosti založeného súhlasu komunit ešte pred schválením projektu) a uplatňovať postupy, ktoré sú pre životné prostredie najvhodnejšie.

Dobrovoľné schválenie ťažobnej činnosti, ktoré sa zakladá na informovanosti a predchádza realizácii projektov, znamená vytvorenie rovnocenného a dôstojného vzťahu s miestnymi komunitami (vrátane žien). Začína rešpektovaním práv miestnych komunit na ich územie a zdroje. „Dobrovoľné“ znamená, že nikoho nemožno nútiť ani manipulovať. „Predchádza“ znamená, že konzultácie prebehnú pred realizáciou plánovaných aktivít. „Založené na informovanosti“ znamená, že návrhy plánovaných aktivít budú zverejnené v plnom rozsahu a zrozumiteľnou formou. „Schválenie“ znamená súhlas komunity s plánovanými aktivitami.

naše požiadavky

- Ťažobný sektor by mal skončiť s praxou ničenia životného prostredia a ruinovania ľudských životov po celom svete. Nové projekty by nemali byť povolené, pokiaľ sa nezabezpečí dobrovoľný, včasný a na informovanosti založený súhlas miestnych komunit.
- Štáty EÚ, Európska komisia a medzinárodné finančné inštitúcie by mali skončiť s praxou poskytovania zahraničnej pomoci a ďalších verejných zdrojov na dotovanie aktivít superziskových medzinárodných ropných spoločností. Súkromné banky a penzijné fondy by mali zastaviť investovanie do projektov ťažby fosílnych palív.
- Spoločnosti so sídlom v EÚ by mali okamžite zastaviť spaľovanie plynu.

zdroje informácií: <http://priceofoil.org> | <http://www.oilwatch.org/index.php?lang=en> | Fortune Global 500 of companies 2007. | Sustainability reports 2006 Shell, BP, Total and ENI. | BP, statistics oil consumption and proven oil reserves, 2007. | Pembina Institute, report 'The Environmental Implications of Canada's Oil Sands Rush', 2005. | IUCN, report of Independent Scientific Review Panel of Sakhalin Project, 2005. | Nigerian scientists and IUCN CEESP-commission, report 'Niger Delta Natural Resource Damage Assessment and Restoration Project', 2006.

Tento leták vychádza s finančnou podporou Európskej únie. Za jeho obsah však v plnej miere zodpovedajú európski, holandskí a francúzski Priatelia Zeme a CEE Bankwatch Network a za žiadnych okolností sa nesmie považovať a vydávať za stanovisko Európskej únie.